



304. HET SNIJDEN VAN EEN SCHILDJE MET EEN OOG VOOR HET OCULEEREN VAN EEN RUBBERBOOM.

304. MENGAMBIL KOELIT POHON KARÉT JANG BERTOENAS AKAN DILEKATKAN PADA BATANGLAIN (OCULEEREN).

304/305. Gom-elastiek of caoutchouc of rubber (Engelsch) is gestold melksap uit verschillende tropische boomen. In vroeger tijd werd alleen wilde gomelastiek uit de bosschen als boschproduct verzameld en deze stof nog maar weinig gebruikt (o. a. voor vlakgom). In Ned. Indië was de gom-elastiekboom voornamelijk een Ficus- (of vijgeboom-) soort, de *karèt*. Toen het gebruik van rubber meer algemeen werd, vooral door de uitvinding van het *vulkaniseeren* in 1839, begon men rubberboomen ook te kweeken. In de laatste vijftig jaar heeft de Hevea-boom uit Brazilië alle andere caoutchouc-boomen verdrongen en is de rubber naast de suiker de belangrijkste plantage-cultuur van Ned. Indië en Malaka geworden.



305. HET AANLEGGEN VAN PLANTBEDDEN; GESLAAGDE OCULATIES ZIJN AFGEZAAGD; DE JONGE TWIJGEN ZIJN UITGELOOPEN OCULATIES.

305. TOENGGOEL² ANAK BATANG KARÉT TELAH DILEKATI TOENAS KOELIT POHON MATJAM LAIN. SETENGAHNJA ADA JANG SOEDAH TOEMBOEH.

304/305. Jang diseboet getah karèt atau rubber (Inggeris) itoelah getahnja berdjenis² pohon kajoe. Hindia ini dahoele hanja pohon karèt jang getahnja ditjahari orang akan diperboeat berdjenis² barang. Kemoedian karèt itoe makin lama makin banjak dipergoenakan orang, malah semendjak tahoen 1839, ketika orang dapat menjanjawakan karèt dengan belirang (vulkaniseeren), maka rubber itoe diboeat boeloeh², roda motor d.l.l. Sekarang inilah pohon para atau Hevea amat banjak ditanam orang di Hindia-Nederland dan di Malaka; pohon itoe asalnja Brazilia Amérika Selatan). — Orang pada g. 304 itoe sedang memotong koelit kajoe jang „bertoenas” dari tjabang pohon para. Potongan itoe akan dilekatkan pada toenggoel anak batang lain, jang telah diboeka sedikit koelitnja. Kalau toenas itoe toemboeh mendjadi pohon bersamboeng-bersatoe dengan pokok kajoe tadi.



306. GEOCULEERDE PLANTBEDDEN VAN HEVEA BRASILIENSIS.

306. TANAMAN POHON KARÈT SAMBOENGAN JANG SOEDAH MENDJADI.

306/307. Men kan er op pl. 304—307 iets van zien hoe zorgvuldig men op de Europeesche ondernemingen te werk gaat met het kweeken der rubberboomen. De boomen worden na wetenschappelijk onderzoek op wetenschappelijke wijze voortgeplant. Dit geschiedt of rechtstreeks door uitgekozen zaden of door oculaties op levende onderstammetjes. Als de boomen 6 of 7 jaar oud zijn begint men met ze te tappen.

306/307. Pada gambar 304—307 kelihatan hal onderneming bangsa Éropah menanam pohon karèt Hevea, menoeroet kedoea djalan jang terseboet. Kalau pohon karèt telah beroemoer 6 atau 7 tahoen, baroelah ditoréh getahnja.



307. HEVEA-AANPLANT, AANGELEGD UIT ZAAD VAN EEN BOOM IN DEN CULTUURTUIN TE BUITENZORG.

307. TANAMAN POHON KARÈT JANG DITANAM BIDJINJA.



308. EEN TAPPER AAN HET WERK.

Het aftappen van het witte melksap geschiedt door het maken van insnijdingen in de bast. Het melksap of de *latex* vloeit dan uit het onderbastweefsel. Maar goed te tappen, zóó dat de boom niet ontijdig sterft en zooveel mogelijk latex geeft, is een moeilijke kunst, verkregen door ervaring en studie.

308. ORANG SEDANG MENORÉH POHON KARÉT.

Akan mendapat getah karét, jang poetih sebagai soesoe roepanja, hendaklah pohon karét itoe ditoréh dengan pisau. Tetapi haroes hati² menoréhnja, soepaja getah pohon itoe banjak keloear, tetapi tidak mati. Soepaja diperoléhnja demikian, hendaklah orang beladjar dahoeloe dan biasa melakoe kan pekerdjaan itoe.



309. EENE JAVAANSCH VROUW, BEZIG MET RUBBERTAPPEN OP EENE ONDERNEMING TER OOSTKUST VAN SUMATRA.

Hier ziet men hoe het rubbertappen op de juiste wijze tegenwoordig geschiedt. Gewoonlijk om de twee dagen snijdt de tapster met een bijzonder soort mesje een dun reepje aan de ééne halve omtrek van den boom weg. Men ziet hoe de latex ten slotte langs den wondrand en een tuitje in een aluminium bekertje of cup vloeit. Na eenigen tijd den boom te hebben afgetapt aan de eene halve zijde begint men aan de andere zijde een nieuw tapvlak te maken.

309. SEORANG PEREMPOEAN SEDANG MENJADAP KARÉT DISOEATOE ONDERNEMING SOEMATERA TIMOER.

Begitoelah tjara orang sekarang menjadap karét. Setengahnja koeliling koelit pohon itoe ditoréh dengan sematjam pisau, jang mémang diboeat oentoek pekerdjaan itoe. Getahnja mengalir diatas gorès, jang oedjoengnja diboeboeh pantjoeran ketjil, dan ditadah dengan mangkoek aluminium. Beberapa lama kemoedian, maka setengah koeliling koelit sebelah ditoréh, berganti-ganti.



310. RUBBER-CRÊPES EN DE VERPAKKING IN DE FABRIEK.
310. GETAH KARÈT JANG TELAH DIPIPITKAN, DAN JANG DIMASOEKKAN
KEDALAM PETI.



311. DE VELLEN RUBBER, IN HOUTEN KISTEN VERPAKT, KOMEN IN AMERIKA
IN DE FABRIEK AAN, OM TE WORDEN VERWERKT.
311. GETAH KARÈT BERPETI-PETI, HENDAK DIKERDJAKAN DIPABERIK
DI AMERIKA.

310/311. De bekertjes of cups worden geledigd en de latex in de fabriek op het perceel gebracht. Bijna steeds wordt de latex gestremd, door er een zekere stof in te mengen, en dan verwerkt tot groote of kleine vellen van verschillende vorm en grootte (sheets en crêpe's). Een enkele maal wordt de latex als vloeistof in tanks vervoerd en soms ook tot een soort vlokken verwerkt, die dan worden ineengeperst. De meeste rubber wordt verbruikt in de Vereenigde Staten van Amerika.

310/311. Getah jang ditampoeng dengan mangkok itoe dikoempoelkan kepaberik karèt; disitoe ditjampoeri obat² dan dimasak, soedah itoe mendjadi karèt pipih bermatjam-matjam besarnja. Laloe dikirimkan, sebahagian besar ke Amerika-Serikat.



312. RUBBERTAPPERS MET HUN CUPS OP DE ONDERNEMING.

De plaat geeft een begrip van het groote aantal bekertjes (cups) voor het opvangen van de latex noodig is en ook van den grooten hoeveelheid arbeid, noodig voor het tappen, vervoeren en verwerken van het melksap.

312. TOEKANG² SADAP MEMBAWA MANGKOEK² JANG BERISI GETAH KEPABERIK.

Alangkah banjaknja mangkoek² itoe! Tentoe banjak poela toekang sadapnja.



313. BEREIDING VAN „INLANDSCHE” RUBBER OP BORNEO.

In de dun bevolkte streken van Sumatra en Borneo, waar woeste grond in overvloed beschikbaar is, zijn vele duizenden Inlanders ook rubberboomen (de hevea noemen zij: Para, zooals deze boom vroeger ook door Europeanen werd genoemd naar de uitvoerhaven van boschrubber uit Brazilië) gaan planten. Zoolang hun rubberboomen nog niet getapt kunnen worden planten zij er levensmiddelen tusschen.

313. MEMASAK GETAH KARÈT OLÈH ORANG BANGSA PRIBOEMI DI BORNÉO.

Di Soematera dan Bornéo, sebab banjak tanah jang tiada dioesahakan, banjaklah ditanami pohon para olèh orang negeri. Keboen para itoe sebeloem bolèh disadap pohonnja, tanah diantaranya bolèh ditanami apa² jang berhasil.



314. EEN DOOR INLANDSCHE TAPPERS
MISHANDELDE RUBBERBOOM.

Meestal wordt echter de rubbercultuur door de Inlanders slecht gedreven en de boom op schadelijke wijze afgetapt. De verkregen rubber is met water en vuil vermengd en moet door de opkoopters in hun fabrieken (de meeste in Singapore) worden omgewerkt. In den laatsten tijd komt hierin eenige verbetering.

314. POHON KARÈT JANG SALAH MENORÉHNJA.

Hal mengerdjakan karèt itoe, kadang² bagi orang jang beloem mengerti, mendjadi salah. Oempama: salah menoréh; getahnja ditjampoeri kotor²an, sehingga oléh jang membeli haroes dimasak lagi dalam paberiknja. Tetapi sekarang kesalahan itoe soedah mendjadi berkoerang.



315. GETAH-PERTJA-BOOMEN VAN DE LANDSONDERNEMING TE TJIPETIR,
TEN W. VAN TJIBADAK BIJ SOEKABOEMI.

Getah-pertja is een heel andere stof, van andere boomen afkomstig dan karèt (rubber). Het melksap stolt spoedig en wordt bijna geheel als boschproduct getapt, waarbij de boom moet sterven. Omdat getah-pertja noodig is voor het maken van vele bijzondere artikelen (o. a. het omhulsel van onderzeesche telegraafkabels) heeft het Gouvernement indertijd een groote aanplant van deze boomen aangelegd te Tjipetir, met eene fabrieksinstallatie, waar getah uit de bladeren wordt bereid.

315. POHON GETAH-PERTJA DIKEBOEN GOEBERNEMÉN DI TJIPETIR
(SOEKABOEMI).

Getah-pertja itoe bangsa karèt djoega, tetapi matjam lain dan lain asalnja. Getahnja lekas bekoe. Setelah disadap, laloe mati pohonnja. Sebab itoe Goebememén memperkeboenkannja, soepaja tiada koeatir kehabisan. Getah-pertja baik akan pemboengkoes kawat dalam laeet. Di Tjipetir getah pertja diambil dari dalam daoennja.